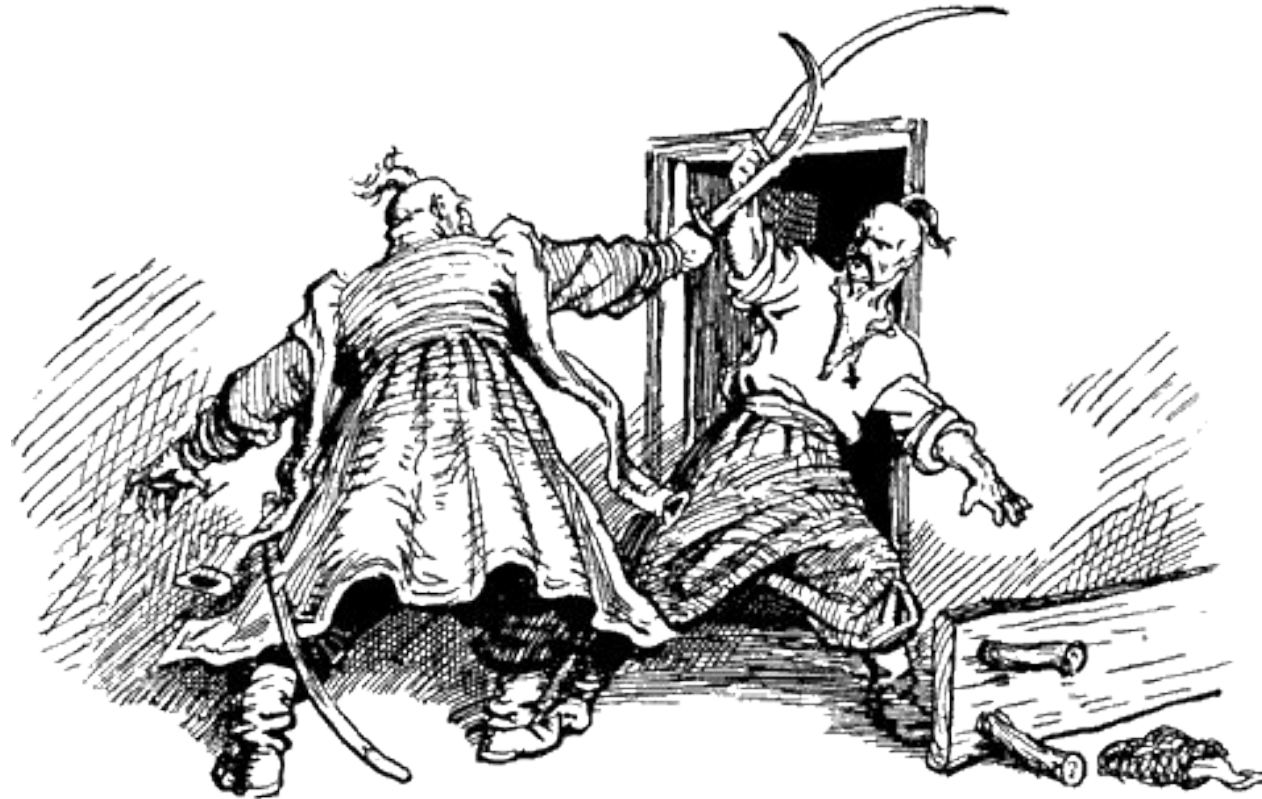

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В 60 – 80-ті роки XVII ст. (ПЕРІОД РУЇНИ)

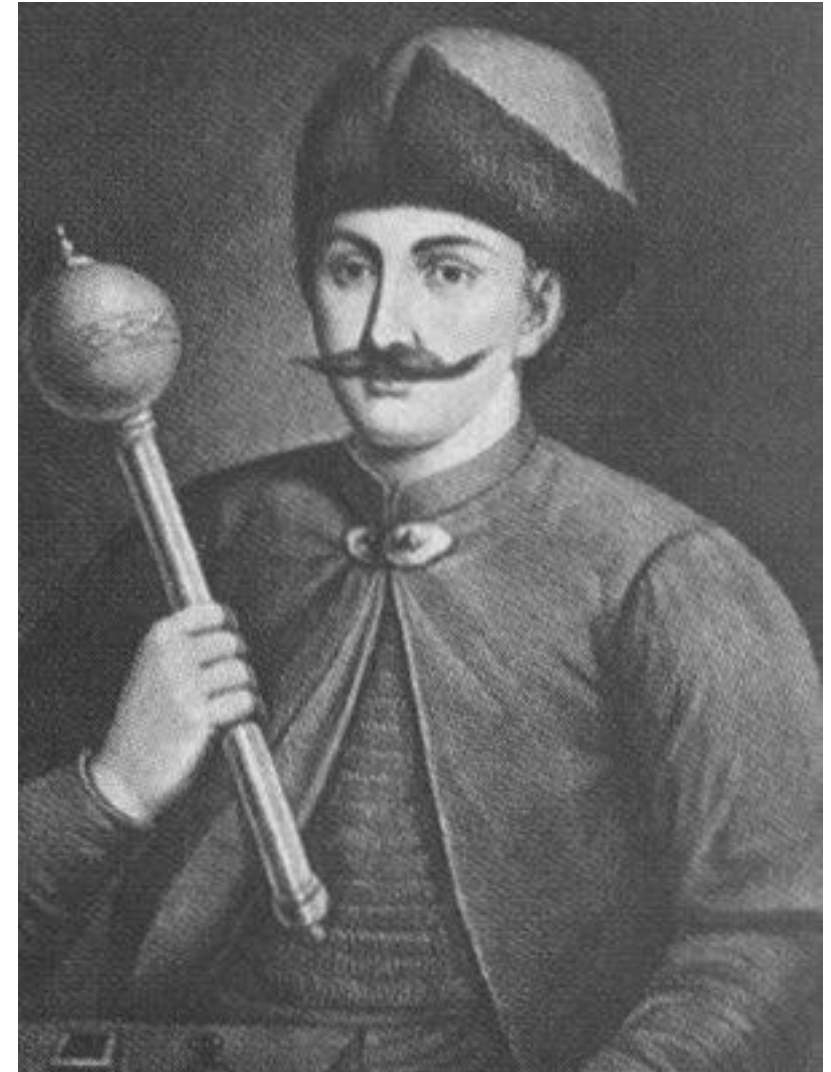
Корсунська рада

- Відчуваючи наближення смерті, Б. Хмельницький скликав у Чигирині козацьку раду. Прагнучи заснувати спадковий гетьманат як форму правління, Б. Хмельницький хотів передати булаву своєму синові Юрію.
- Квітнева Корсунська рада 1657 р. проголосила 16-річного ЮРІЯ гетьманом. Оскільки Юрію не було 16 років, то до настання повноліття йому було призначено опікуна - генерального писаря Івана Виговського.

ІВАН ВИГОВСЬКИЙ (1657 – 1659)

- Більшість старшини не поділяла монархічних ідей й прагнула утвердження республікансько-олігархічної форми правління.
- Почалася боротьба за владу, в якій найбільш успішно діяв генеральний писар **ІВАН ВИГОВСЬКИЙ** (1657 – 1659).
- **27 жовтня 1657 р. Корсунська розширена старшинська рада** передала йому булаву, мотивуючи це рішення неспроможністю 16-річного юнака керувати державою.

ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИКА

- Відкинувши ідею спадкоємного гетьманату (монархічну), І.Виговський в основу свого державного курсу поклав принципи олігархічної республіки.
- В своїй внутрішній політиці Виговський робить ставку на шляхетство та козацьку старшину, які намагалися сконцентрувати в своїх руках велике землеволодіння та підштовхували гетьмана до відновлення старої моделі соціально-економічних відносин, насамперед кріпацтва.

МАРТИН ПУШКАР та ЯКІВ БАРАБАШ

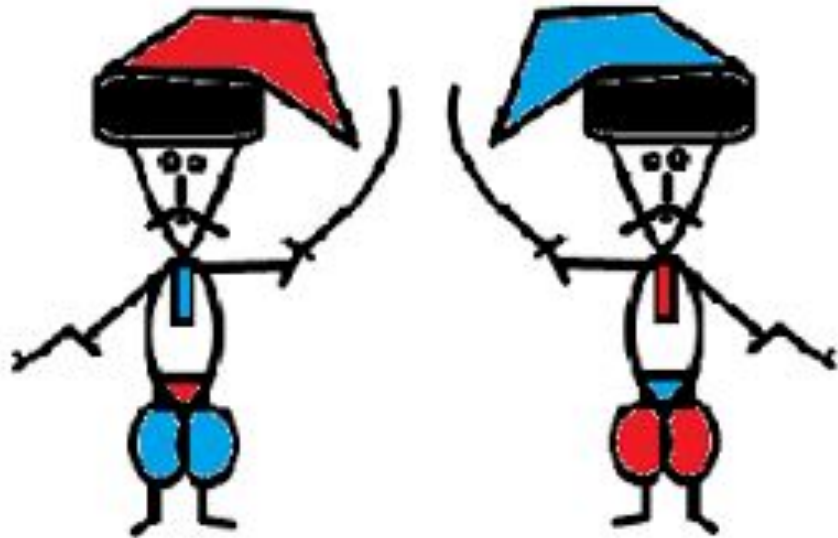
- Наприкінці 1657 р. проти політики І. Виговського активно виступили народні маси.
- Збройний виступ очолили полтавський полковник **МАРТИН ПУШКАР** та запорозький кошовий отаман **ЯКІВ БАРАБАШ**, які вели таємні переговори з Москвою, звинувачуючи Виговського в пропольській орієнтації.

РУЇНА

- З 1658 р. і до середини 80-х років XVII ст. Україні довелося пережити трагедію громадянської війни, старшинських міжусобиць та вторгнень чужоземних військ.
- **ТЕРМІН. РУЇНА** – історіографічна назва громадянської війни, трагічного занепаду Української козацької держави у другій половині XVII ст. й страхітливого спустошення і знелюднення Правобережної України.

Бій із повстанцями

- Початок руйнівним процесам було покладено в 1658 р.
- У травні полки І. Виговського разом з татарами виступили в похід на Лівобережну Україну.
- Вирішальний бій із повстанцями відбувся 11 червня 1658 р. неподалік ПОЛТАВИ.
- М. Пушкар та його спільник Я. Барабаш зазнали поразки.
- Татари розійшлися по Полтавщині брати ясир. Усього під час братовбивчих сутичок з обох сторін полягло близько 50 тисяч осіб.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА

- В ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ Іван Виговський чітко продовжував курс Б. Хмельницького, спрямований на утвердження державної незалежності України.
- 25 жовтня 1657 р. на Генеральній військовій раді в Корсуні уклав договір про військово-політичний союз зі ШВЕЦІЄЮ, поновлює союзницькі відносини з КРИМОМ, та ТУРЕЧЧИНОЮ.
- У відносинах з Польщею та Росією гетьман намагався шляхом балансування між Варшавою та Москвою зберегти бодай автономію Української держави, а головне

ГАДЯЦЬКА УГОДА

- ВЕЛИКЕ КНЯЗІВСТВО РУСЬКЕ на рівних правах з Польщею та Литвою входила до Речі Посполитої.
- Територія князівства охоплювала Київське, Брацлавське, Чернігівське, воєводства.
- Верховна влада належала гетьманові, який обирався довічно та затверджувався королем
- Усі державні й адміністративні посади могли обіймати лише українці.
- Українська армія мала нараховувати 30 тис. козаків та 10 тис. найманого війська.
- Як православним, так і католикам дозволялося посідати різні уряди.
- Князівство могло карбувати монету за польським зразком;

ГАДЯЦЬКА УГОДА

- один із розділів договору стосувався питань **освіти**.

Він передбачав заснування шкіл, гімназій, колегіумів та **двох університетів**, один з яких мав стати академією (Києво-Могилянський колегіум).

- Водночас Гадяцький договір передбачав
- відновлення адміністративно-територіального устрою, що існував до 1648 р.;
- повернення польським магнатам і шляхті маєтків в українських землях;
- відновлення повинностей українського селянства.
- Українська держава позбавлялася права на міжнародні відносини.

Початок війни

- Гадяцьку угоду Москва розцінила як початок війни і послала в Україну 150-тисячну армію на чолі з князем Григорієм Ромадановським, яка наприкінці жовтня 1658 р. вторглася в Україну.
- Наприкінці квітня 1659 р. російське військо під командуванням князя Олексія Трубецького взяло в облогу Конотоп.

КОНОТОПСЬКА БИТВА

28 – 29 червня 1659 р. біля с. Соснівки (КОНОТОПСЬКА БИТВА) московська армія зазнала нищівної поразки від об'єданого україно-татарського війська.

Перемога І. Виговського у Конотопській битві не зміцнила його владу в Україні. Причиною цього було невдоволення старшини і козаків умовами Гадяцької угоди.

21 вересня 1659 р. під м. ГЕРМАНІВКОЮ на Київщині відбулася козацька рада.

Виговський зрікся влади і віддав гетьманські клейноди представникам старшини. У 1664 р. його звинуватили у змові проти Польщі і розстріляли.

ОБРАННЯ ГЕТЬМАНОМ Ю. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

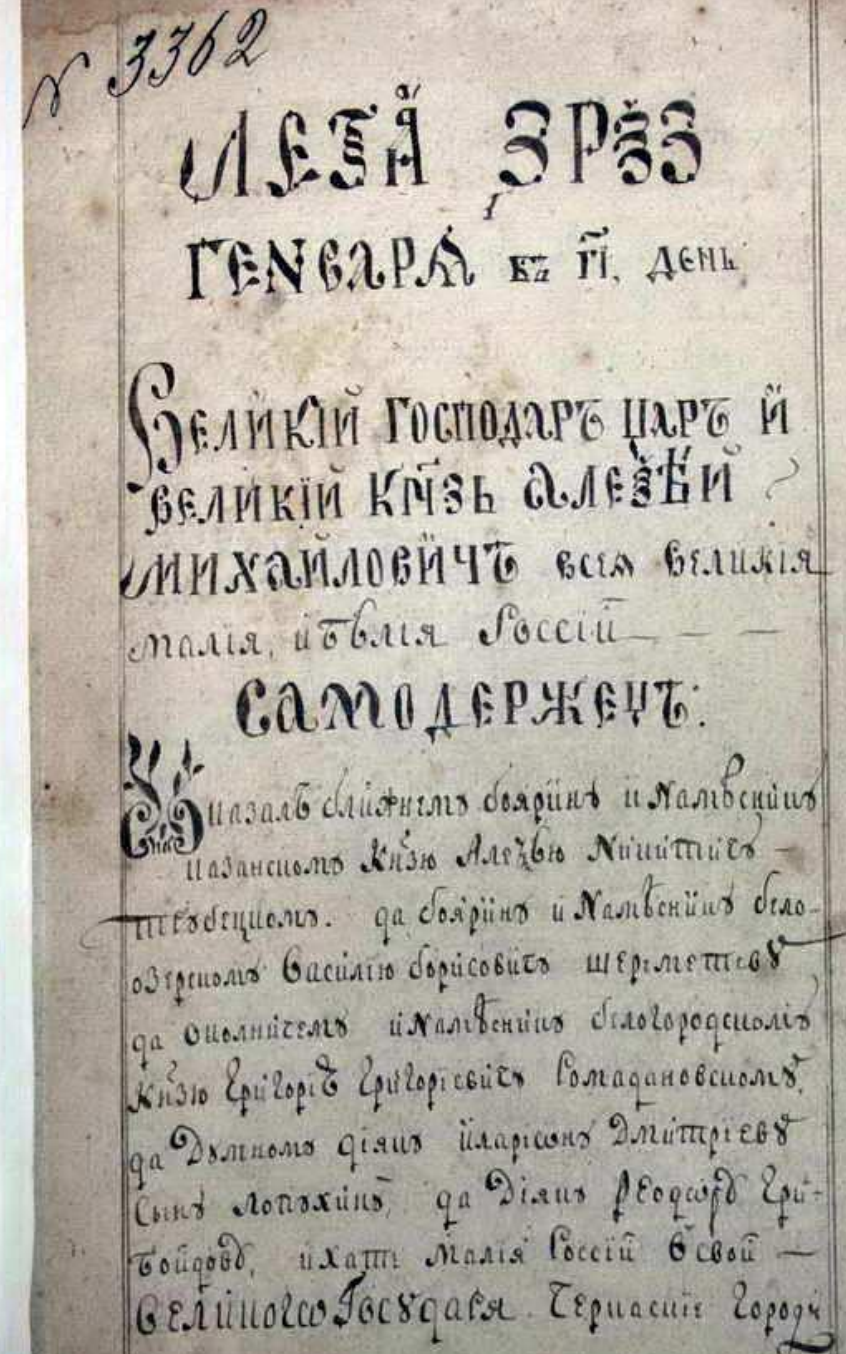

23 – 24 (28) вересня 1659 р., сподіваючись, що ім'я Хмельницького допоможе припинити внутрішні конфлікти, козацька старшина обрала гетьманом 18-річного Ю. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО (1659 – 1663).

27 жовтня 1659 р. в Переяславі зібралася козацька рада. На ній у присутності російських воєвод було підтверджено вибір гетьманом Ю. Хмельницького.

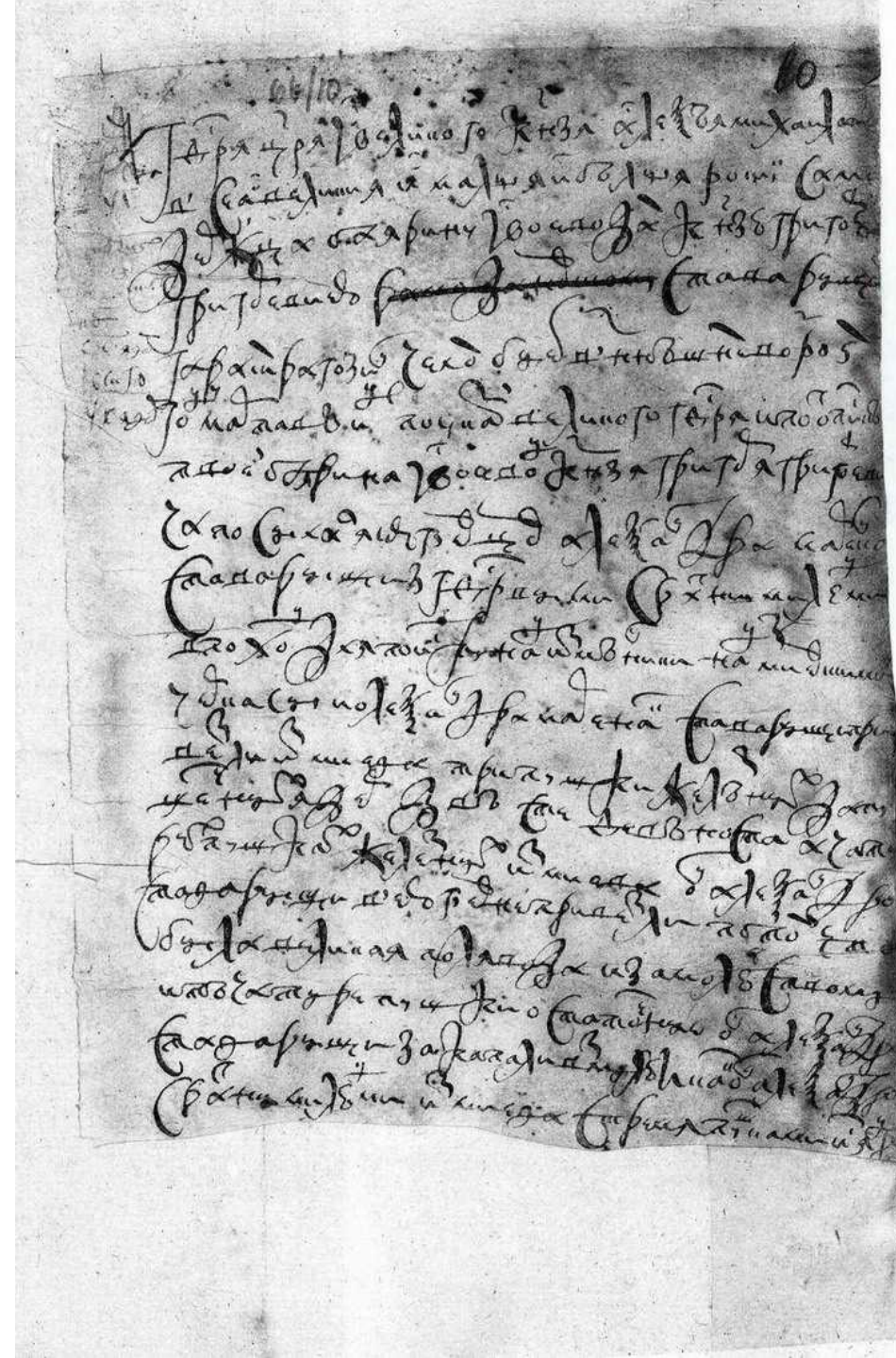
ПЕРЕЯСЛАВСЬКІ СТАТТІ

- Договірні умови, на які 17 (27) жовтня 1659 р. у Переяславі присягнули козаки на чолі з Ю. Хмельницьким, отримали назву ПЕРЕЯСЛАВСЬКИХ СТАТЕЙ. Це були сфальсифіковані царським урядом Березневі статті 1654 р. із доданням до них нових пунктів.
- Переяславські статті 1659р. ставили козацьку Україну під жорсткий контроль Росії, вони політично послаблювали гетьманську владу. Спираючись на ці статті, царський уряд у подальшому повів наступ на Українську державу.

ЧУДНІВСЬКА КАМΠΑНІЯ І СЛОБОДИЩЕНСЬКИЙ ТРАКТАТ 1660 р.

- Влітку 1660 р. загострилося суперництво Росії і Речі Посполитої за Україну. Під час Чуднівської кампанії Ю. Хмельницький перейшов на бік поляків.
- 17 жовтня 1660 р. було укладено українсько-польський трактат (договір).
- За СЛОБОДИЩЕНСЬКИМ ТРАКТАТОМ відновлювалася чинність Гадяцької угоди. Водночас у трактаті навіть не було згадки про Руське князівство.
- Гетьманщина стала лише АВТОНОМНОЮ частиною Речі Посполитої.

Ю. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ

- Поступово починався фактичний поділ України. У листопаді 1660 р. чорна (загальна) козацька рада в Корсуні схвалила Слободищенський трактат. Однак із цим не погодилися козаки деяких лівобережних полків. Вони скликали в Переяславі свою раду.
- На ній наказним гетьманом був обраний переяславський полковник ЯКИМ СОМКО, який присягнув на вірність Москві.
- Зневірившись у своїх силах об'єднати козацьку Україну, Ю. Хмельницький наприкінці 1662 р. (на початку 1663 р.) на раді в Чигирині зрікся гетьманства, прийняв чернечий постриг під іменем Гедеона і пішов у монастир.

ПОДІЛ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ НА ПРАВОБЕРЕЖЖЯ І ЛІВОБЕРЕЖЖЯ

- Підписання Слободищенського трактату внесло політичний розкол в українське суспільство. Козацька Україна втягнулася у новий виток громадянської війни.
- Територія Української держави фактично поділилася на ПРАВОБЕРЕЖЖЯ, що було підвладне Речі Посполитій, і ЛІВОБЕРЕЖЖЯ, яке визнавало московську царську владу.

— Кордони Української козацької держави у 1659 р.

Обрання гетьманом Ю.Хмельницького (28 вересня 1659 р.)

Міста, у яких, згідно з Переяславськими статтями 1659 р., укладеними між Ю.Хмельницьким і царським урядом, мали розміститися московські гарнізони

Похід українських і московських військ восени 1660 р.

Дії польсько-татарських військ

Слободищанська угода (7 вересня 1660 р.)

Обрання гетьманом Я.Сомки (25 квітня 1662 р.)

Обрання гетьманом П.Тетері (13 січня 1663 р.)

Обрання гетьманом І.Брюховецького (18 червня 1663 р.)

Територія, на яку поширювалася влада П.Тетері (1663–1665 рр.)

Резиденція П.Тетері

Території, на які поширювалася влада І.Брюховецького (1663–1668 рр.)

○ Резиденція І.Брюховецького

Міста, до яких, згідно з Московськими статтями 1665 р., укладеними між І.Брюховецьким і царським урядом, виводилися московські гарнізони

Похід польсько-українсько-татарських військ на Лівобережжя (жовтень 1663–березень 1664 рр.)

Початок антипольського повстання на Правобережжі (лютий 1664 р.)

Території, охоплені повстанням проти польського панування і гетьмана П.Тетері (лютий 1664–червень 1665 рр.)

Обрання гетьманом П.Дорошенка (серпень 1665 р.)

Кордон між Річчю Посполитою і Московським царством за Андрусівським перемир'ям (30 січня 1667 р.); поділ України між сусідніми державами

Похід П.Дорошенка на Західну Україну восени 1667 р.

Підгаєцька угода; визнання П.Дорошенком влади польського короля (9 жовтня 1667 р.)

ПОДІЛ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ НА ПРАВОБЕРЕЖЖЯ І ЛІВОБЕРЕЖЖЯ

- Територіальний поділ козацької України політично був закріплений після виникнення у 1663 р. двох гетьманатів:
- ПРАВОБЕРЕЖНОГО – гетьман П. ТЕТЕРЯ (1663 – 1665)
- ЛІВОБЕРЕЖНОГО – гетьман І. БРЮХОВЕЦЬКИЙ (1663 – 1668).
- Найбільшу довіру царського уряду завоював Брюховецький, який всіляко доводив свою вірність

ЧОРНА РАДА 1663 Р. У НІЖИНІ

- 17 – 18 (27) червня 1663 р. на околиці Ніжина зібралася чорна (загальна) козацька рада. За розпорядженням царя її скликали для обрання гетьмана.
- Завдяки російській підтримці на козацькій раді 1663 р. у Ніжині гетьманом став БРЮХОВЕЦЬКИЙ (1663 – 1668).

I. БРЮХОВЕЦЬКИЙ

Іван Брюховецький проводив промосковську політику. Він став першим українським гетьманом, що їздив до Москви. Брюховецький підписав у Москві угоди, які значно посилили російський контроль над Україною (БАТУРИНСЬКІ 1663 р. та МОСКОВСЬКІ 1665 р.).

АНДРУСІВСЬКЕ ПЕРЕМИР'Я

- 13 (30) січня 1667 р. (за правління І. Брюховецького) **МОСКВА** таємно, без погодження з українцями, уклала з **ПОЛЬЩЕЮ** АНДРУСІВСЬКЕ ПЕРЕМИР'Я на 13,5 років.
- **РОСІЯ** повертала собі Смоленськ і Сіверщину.
- За нею визнавалися **ЛІВОБЕРЕЖНА УКРАЇНА і, ТИМЧАСОВО, КИЇВ** (на 2 роки)
- за **ПОЛЬСЬКИМ КОРОЛЕМ** – Білорусія і **ПРАВОБЕРЕЖНА УКРАЇНА.**
- ЗАПОРОЖЖЯ підпорядковувалося ОБОМ ДЕРЖАВАМ.
- У червні 1668 р. під час переговорів між правобережним і лівобережним гетьманами проти Брюховецького піднявся заколот і його було вбито.

ВОЗЗ'ЄДНАННЯ УКРАЇНИ ЗА ГЕТЬМАНСТВА П. ДОРОШЕНКА

Наприкінці серпня (10 жовтня) 1665 р.

Правобережний гетьманат очолив ПЕТРО ДОРОШЕНКО (1665 – 1676). Його називали «сонцем Руїни». Він узяв гетьманську булаву після втечі П. Тетері в Польщу.

П.Дорошенко здійснив кілька РЕФОРМАЦІЙНИХ КРОКІВ:

- починає систематично скликати військову раду, щоб заручитися народною підтримкою,
- створює **постійне наймане військо**, т.зв. СЕРДЮЦЬКІ ПОЛКИ, забезпечуючи цим незалежність від козацької старшини.
- На кордоні проводить нову митну лінію,
- розпочинає випускати власну монету,

ПЕТРО ДОРОШЕНКО

Новий гетьман швидко зрозумів, що Річ Посполита не допоможе йому об'єднати землі козацької України. Наприкінці 1666 р. він розпочав боротьбу з поляками на Правобережжі. У цьому йому допомагали татари.

Татари виявилися ненадійними союзниками і Дорошенко змушений був присягнути на вірність польському королю та уклав з ним 19 жовтня 1667 р. зовсім не вигідний ПІДГАЄЦЬКИЙ МИРНИЙ ДОГОВІР:

- визнав підданство Правобережної Гетьманщини королеві

- змушений був погодитися на повернення

ПЕТРО ДОРОШЕНКО

Під час перебування П. Дорошенка на Лівобережжі, Польща ввела свої війська на Правобережну Україну.

Дорошенко змушений повернутися на Правобережжя.

У липні 1668 р. виконавцем волі П. Дорошенка на **Лівобережній Україні** став наказний гетьман **Дем'ян Многогрішний**.

У боротьбі з поляками **Дорошенко вирішив прийняти протекцію турецького султана.**

ПРИЙНЯТТЯ ТУРЕЦЬКОЇ ПРОТЕКЦІЇ

- У березні 1669 р. неподалік Корсуня відбулася козацька рада, яка схвалила ПРИЙНЯТТЯ ТУРЕЦЬКОЇ ПРОТЕКЦІЇ.
- Однак союз з мусульманською Туреччиною, яка віддавна проводила агресивну політику стосовно України, спричинився до **падіння авторитету Дорошенка серед козацтва**. На Правобережжі з новою силою спалахнула громадянська війна.

БУЧАЦЬКИЙ МИРНИЙ ДОГОВІР

- Турецький уряд неодноразово вимагав від Речі Посполитої звільнити Східне Поділля.

За **БУЧАЦЬКИМ МИРНИМ ДОГОВОРОМ** (між Туреччиною та Польщею), укладеним **18 жовтня 1672 р.** Річ Посполита визнавала:

- **незалежність Української держави у межах Брацлавщини та Південної Київщини.**
- **Подільське воєводство** було приєднане до **Туреччини.**
- Решта правобережних українських земель (**Галичина, Волинь і Північна Київщина**) визнавалися за **Польщею.**

ПЕТРО ДОРОШЕНКО

Влітку 1675 р. становище Дорошенка стало критичним.

Його влада поширювалася лише на Чигирин та його околиці. Дорошенко вирішив зректися турецької протекції і визнати владу царя.

У вересні 1676 р. до Чигирина підійшли російські війська. Дорошенко змушений був здати місто і **ЗРЕКТИСЯ ГЕТЬМАНСТВА.**

ТЕСТИ!!!

